

NATURKLUBBSNYTT

Nr 3 1995 Årgång 7

Kontaktblad för Ramnäs Naturklubb

Styrelsemedlemmar

Ordförande Sören Larsson 021-35 57 58
 v. ordf. Jan Österberg 0220-351 18
 Sekr. Seppo Ormiskangas 0223-302 16
 Kassör/
 Klubbvärd Gudrun Lager 0220-353 98

Ledarmöter

K-G Johnsson 021-18 72 62
 Jan Jørgensen 0223-343 64
 Ralf Lundmark 0220-357 44
 Thomas Forsberg 0220-316 90
 Kjell Eklund 0224-405 36

Projekt i Naturklubbens regi

Naturvård: Genom praktiskt arbete bevarar vi den speciella florin och faunan i följande områden: Sångkärrsbacken, Flygarvilles ängar, Uggelbo - gamla slåtter - och hackslätter-ängar, Gnien och Lönnbrosjön- våtmarks-komplex med rik fågelfauna, Lönnbromossen - traktens finaste orkidéträ. Kontaktperson: Sören Larsson

Fåglar: Vi räknar flyttande och rastande fåglar, småfågelholkar kontrolleras, pärtinggla och kattuggla specialstuderas, fågeliakttagelser i kommunen samlas in och publiceras. Dessutom ringmärker vi i Ljusviken och hjälp-utfodrar småfåglar, hakspeittar och örnar. Kontaktperson: Jan Österberg.

Växter: Vi samlar in fynd av kärnväxter och vedlevande svampar m.m. Kontaktperson: Sören Larsson (kärnväxter) och Ralf Lundmark (kryp- togamter).

Däggdjur: Det är främst smådäggdjur som intresserar oss, fladdermöss, sorkar och näbbmöss. Vi genomför speciella inventeringar riktade mot dessa grupper för att lära oss mer om dem. Kontaktperson: Thomas Forsberg

Teckning, framsida: Emma Widman, Smågnagarfångst

Hur vanlig är Göken?

Text & teckningar: Sören Larsson

Det mest välkända fågelläte i våra marker är gökens galande. Anledningen är att gökens läte är ljudligt, mycket säregt och lätt för en människa att härma. Gökhammars entragna ropande (ko-ko---ko-ko) får de flesta människor att stanna upp ett tag. Det är ett fågelläte som tydligt sitter mycket djupt i den svenska folksjälen. Det finns förmodligen inte någon annan fågelart som fångat människors under alla tider såsom göken gjort.

Det mest välkända fågelläte i våra marker är gökens galande. Anledningen är att gökens läte är ljudligt, mycket säregt och lätt för en människa att härma. Gökhammars entragna ropande (ko-ko---ko-ko) får de flesta människor att stanna upp ett

Det kan kanske också tolkas som att göken var mycket allmänt förekommande i våran trakt förut. Ture i Djupebo har flyttat ner till Ramnäs samhälle nu, en försommardag i år berättade han för mig, tydligt missnöjd, att han ännu inte fått höra göken ropa. För att råda bot på detta skulle han åka upp på Kroksundskogen en tidig morgon och lyssna efter göken. Att få lyssna på gökens ropande en vårmorgon förhöjer livskvaliteten för många människor. Alla dessa gökottor som numera arrangeras i föreningar och på arbetsplatser, är otvivelaktigt en symptom på detta.

Bakom gökens ropande finns några spännande och fascinerande levnadsstrategier. Den mest omtalade är att såväl gökhanan som hanen överlåter hela ansvaret för ruvandet av deras ägg och uppfödandet av deras unger till en helt annan fågelart.

Hur mycket är känt om göken i vår trakt?

Av äldre personer har jag nästan undantagslöst fått höra att göken var mycket vanligare förr i tiden. För att få mer kunskap om hur vanlig göken är nu, genomförde Naturklubben, tillsammans med SNF i Surahammar, en inventering den gångna sommaren.

På kvällen den 2 juni räknade vi ropande gökar. Vi var 24 personer som var utplacerade på olika lokaler, vilka vi bevakade under exakt en timme (kl 21.00-22.00). Det var en ganska fin kväll, +16 grader, molntäcket bröts upp västerifrån men det blåste lite störande från SV.

Sammanlagt hördes 28 ropande gökar. En kontroll gjordes också för att ta

reda på hur långt de galande gökarna hördes. Det visade sig att göken hördes som längst 1 km den här kvällen. På kartan visas var de hörda fåglarna fanns. De lokaler som bevakades var sedan tidigare kända tillhåll för göken. Ändå fick 5 deltagare vända hemåt utan att fått lyssnat till göken denna kväll. Om vi hade lyckats täcka all skogsmark i hela Surahammars kommun, hade vi kanske räknat in det dubbla antalet gökar (ca 50 st). Det innebär en täthet med en gök på fyra kvadratkilometer skogsmark.

Göken uppträthåller inte något egentligt revir utan hanarna far runt och letar efter honor över stora områden. Såväl hanens som honans strategi verkar vara att para sig ofta och med så många som möjligt. En hona lär ju värpa upp till 20 ägg under en säsong. Med tanke på att hon värper ett ägg varannan dag, tar det nästan en och en halv månad bara att lägga äggen. Antalet ropande gökar kan därför variera från dag till dag i samma område. Ralf Lundmark har omtalat att en kväll för något år sedan hörde han hela sju gökar ute på Stora Flyten.

Bästa lokalerna.

Janne Grip och Allan Hesselbäck valde nog kvällens bästa lokal, nämligen Rö-vallsmossen.

Där ropade minst tre gökar under hela timmen de var där. Att den trivs särskilt bra vid stora myr- och mossområden är känt, men också kring större skogssjöar och i gles äldre tallskog. Bra lokaler den här kvällen var också skogarna kring Norsjön, Glåpen och vid Morsjöarna. Vid Gnien fick Roge och Christina Lindström vänta i

55 minuter innan någon gök behagade gala. Vid Stormossen som anses vara en bra göklokal hörde Janne och Peter Österberg endast en gök lite sporadiskt under kvällen. Vid Turkie ångar var en gök så upptagen av insektsjakt att han inte gal endå gång berättat Roger Sählén.

Förvånande är att det saknades gök vid flera av lokalerna i Virsbo.

Göktider hos oss.

Endast under fyra av årets tolv månader finns göken i våra marker. Var våra gökar tillbringa vinterperioden är ännu osäkert men troligtvis håller de till någonstans i södra delen av Afrika. Gökens ankomst på våren speglar på ett förträffligt sätt vårens väder. De uppgifter som finns i Naturklubbens kartotek om göken antkomst, visar att den anländer ganska punktligt. I tabellen visas första fyndet i Surahammars kommun från åren 1961 till och med 1995. Som framgår av det materialet är ankomstdatum 8e eller 9e maj det normala.

I slutet av juni upphör hanen normalt att ropa och troligtvis påbörjar de gamla fåglarna redan då flytningen söderut. I augusti och början av september är det bara ungfåglar som ses. Då inträffar också någonting egendomligt. Gökungarna som knappast kan veta hur de själva ser ut och som aldrig sett en gök tidigare, slår sig ihop med andra gökungar och i små grupper flyttar de söderut.

Trots att göken är en relativt stor fågel lever den av insekter, speciellt stora fjärils-larver. Ett angrepp av spinnarlarver (stora håriga nattfjärils-larver) på träd innebär nästan undantagslöst att en eller flera gökar anländer till trädet och förtär larverna.

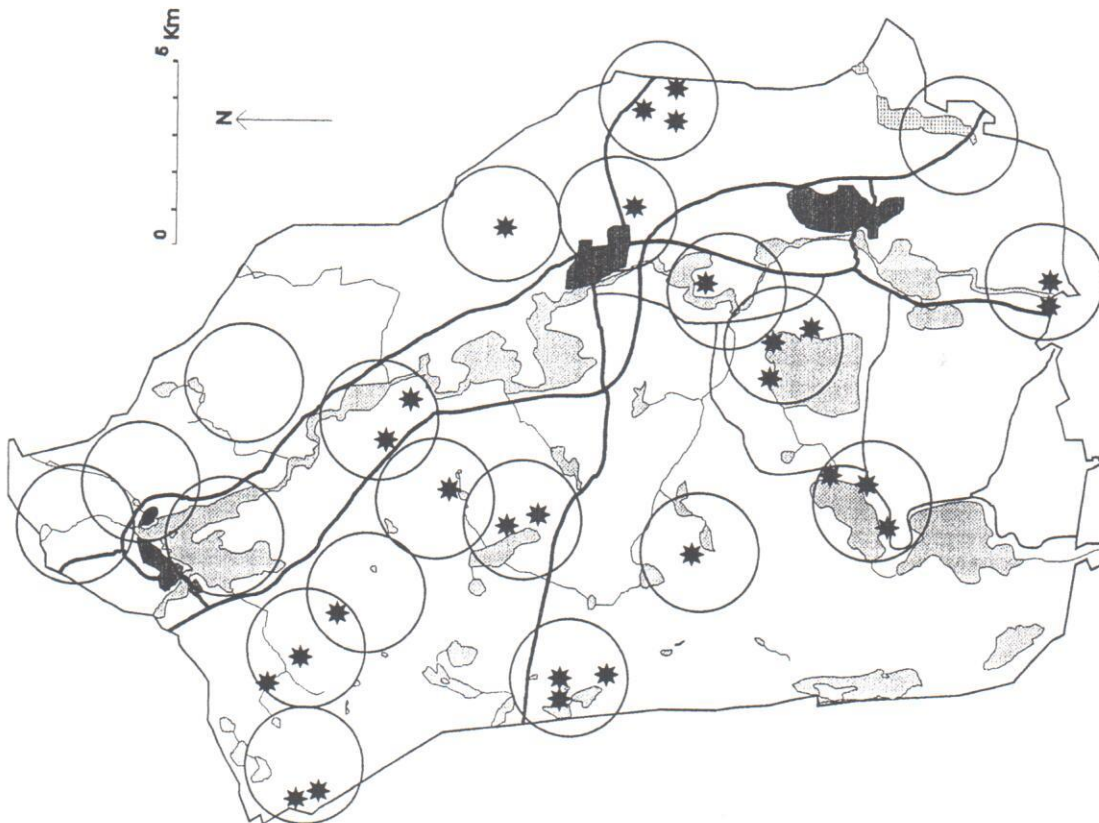
Jag har sett gökungar matas av ängs-pioplärkor nere vid Gnien och av rödstjärtar i en pärluggleholk. Varje år häckar några par rödstjärtar i uggleholkarna och vid nio tillfällen har det funnits gökäg i rödstjärt-boet, men bara vid ett tillfälle kläcktes ungen fram. Vid de övriga tillfällena har rödstjärtarna knuffat upp gökägget på mala.

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019

Datum 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Maj

Gökens ankomstdatum till Surahammars kommun under perioden 1961 - 1995

Här visas var de gökar (★) fanns som ropade den 2:a juni mellan kl 21-22. Cirkelarna visar de områden som avlyssnats. Centrum av cirkelarna visar var lyssnare fanns ute.

bokanten och fortsatt att ruva sina egna ägg. Vid ett tillfälle låg två gökäggs i samma rödstjartbo, vilket tyder på att två gökhor lagt dit varsitt ägg. Det är nog inte så lätt att vara gök!

Resultat och sammanfattning.

Vi täckte upp en så stor yta av skogsmarken i Surahammars kommun att resultatet 28 ropande gökar kan användas för liknande undersökningar i framtiden. Det föreligger uppgifter om att göken minskat stort i hela norra Europa. Våra marker skulle bli mycket fattiga om gökens galande skulle upphöra.

Vi vill fortsätta lyssna på göken! Därmed måste miljön för våra nattfjärilar (gökens viktigaste föda) bevaras och utvecklas. Dessutom måste de fågelarter som göken utnyttjar som vårdfåglar för ägg och ungar finnas i tillräckligt stora populationer. Det här är en liten bit av ett komplext

system som måste fungera om vi skall få höra göken gala även i framtiden.

Tack till alla som deltog denna kväll den 2 juni 1995 och räknade gökar. Vi skall göra om det här, ty finns något mer njutbart än att en fin sommarkväll sitta på en berghäll med en termos kaffe och hembakade bullar. Njuta av stämningen i skogen, lyssna på gökens ropande och dessutom känna sig nyttig.

Följande personer deltog i räkningen av gökar: Joakim Göransson, Per-Arne Hedström, Arne Hedström, Barbro Malm, Sven och Birgitta Frohm, Mikael Leppälampi, Thomas Forsberg, Thomas Troschke, Janne och Peter Österberg, Roge och Christina Lindström, Ulf Eklund, Harald Lundevall, Seppo Ormiskangas, Janne Jörgensen, Janne Grip, Allan Hesselbäck, Jörgen Larsson, Tom Sävström, Lemmari Karlsson, Greta och Sören Larsson.

Fågelrapporten 1995

Då var det snart dags att lämna in årets fågelobsar igen. Sortera gärna rapporten efter fågelart istället för datum så underlättas registreringen betydligt. Notera om någon av dina obsar/häcklokaler ej skall publiceras. Skicka din rapport, så fort som möjligt efter nyår, till Jan Österberg, Åshammarvägen 70, 730 60 Ramnäs.